

نقش سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) در پیشگیری و مقابله با فساد اداری در دستگاه‌های اجرایی استان سیستان و بلوچستان

دکتر موسی عاکفی قاضیانی^۱

محمد رضا میرزاده^۲

چکیده:

این پژوهش با هدف بررسی نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری و مقابله با فساد اداری در استان سیستان و بلوچستان است. از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و میدانی استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه اعضای سازمان‌های مردم‌نهاد و دستگاه‌های اجرایی استان است که با استفاده از روش نمونه‌گیری قضاوتی هدفمند، پرسشنامه در اختیار مدیران و معاونین دستگاه‌ها و سمن‌ها قرار گرفت. پس از توزیع پرسشنامه‌ها بین دستگاه‌ها تعداد ۸۴ پرسشنامه و سمن‌ها تعداد ۳۰ پرسشنامه مورد استفاده قرار گرفت. روایی در این تحقیق از نوع محتوایی و پایایی با استفاده از مقدار ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ برای پرسشنامه دستگاه‌ها و ۰/۸۵ برای پرسشنامه سمن‌ها برآورد شد. برای تحلیل سؤالات تحقیق از آزمون خی دو و فریدمن استفاده شد. نتایج حاصل از بررسی داده‌های گردآوری شده از دستگاه‌ها نشان داد که این سمن‌ها در پیشگیری از فساد اداری در دستگاه‌های استان نقش زیادی دارند. رتبه بندی دستگاه‌ها در امر پیشگیری از فساد نشان داد که دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه اول، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی در رتبه دوم، رسانه‌های عمومی در رتبه سوم و سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه چهارم هستند. قابلیت‌های مدیریتی، نیروی انسانی، مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در حد بالایی و قابلیت‌های پشتیبانی در حد متوسطی است. رتبه بندی دستگاه‌ها در امر مقابله با فساد نشان داد که دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی در رتبه اول، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه دوم، رسانه‌های عمومی در رتبه سوم و سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه چهارم می‌باشند. قابلیت‌های مدیریتی، نیروی انسانی، مالی و پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در حد بالایی است. نتایج حاصل از بررسی داده‌های گردآوری شده از سمن‌های استان نشان داد که در ابعاد منابع مالی و پشتیبانی ظرفیت کم و پایینی و در بعد نیروی انسانی ظرفیت بالایی برای پیشگیری از فساد اداری در استان دارند. رتبه بندی قابلیت و ظرفیت سمن‌ها در امر پیشگیری از فساد نشان داد که ظرفیت و قابلیت نیروی انسانی در رتبه اول، ظرفیت و قابلیت پشتیبانی در رتبه دوم و ظرفیت و قابلیت مالی در رتبه سوم هستند. رتبه بندی فعالیت‌های اصلی سازمان‌های مردم‌نهاد در امر پیشگیری از فساد نشان داد که ارائه آموزش‌های عمومی در گزارش دهی موارد فساد در رتبه اول، کسب و ارائه اخبار و اطلاعات مربوط به فساد در دستگاه‌های دولتی و غیر دولتی در رتبه دوم و پیگیری پیشنهادهای حاصل از گزارش‌های اثربخش در رتبه سوم می‌باشند.

واژگان کلیدی: فساد اداری، سازمان مردم‌نهاد، دستگاه‌های اجرایی

۱- دانشیار (معدو) رشته حقوق دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات زاهدان
۲- کارشناسی ارشد حقوق جزا - جرم شناسی - بازرس کل استان سیستان و بلوچستان

مقدمه:

اقدام به عملی که بر خلاف موازین، مقررات، قوانین و معیارهای ارزش فرهنگی هر جامعه باشد در آن جامعه بزه کاری یا جرم تلقی می‌شود و کسانی که مرتکب چنین اعمال خلافی می‌گردند مجرم یا بزه کار نامیده می‌شوند. در برخی موارد می‌توان آن‌ها را افراد قانون‌شکن گفت، تمام جوامع از گذشته تا به امروز با این پدیده اجتماعی-انسانی روبرو بوده‌اند و جوامع تا زمان پیدایش علم جرم‌شناسی برای مبارزه با آن از ابزارهای کیفری استفاده می‌کردند. اما به دلیل ناموفق بودن این ابزارها برای کاهش بزه کاری استفاده از ابزارهای (غیر کیفری) کنشی به منظور پیشگیری از وقوع بزه کاری از سوی جرم‌شناسان مورد توجه قرار گرفت. هدف از پیشگیری کاهش میزان جرایم می‌باشد، چرا که ریشه کن کردن آن محال است. دورکیم معتقد است که جرم در همه جوامع همواره وجود داشته است و تا زمانی که از حد متعارف فراتر نرود باید آن را یک پدیده بهنجار تلقی کرد. لذا، مهار بزه کاری بیش از محو آن موضوعیت پیدا می‌کند (جلالی فراهانی، امیر حسین، ۱۳۸۳).^۱ جرایم خود به دو دسته سازمان یافته و غیر سازمان یافته تقسیم می‌شوند. جرایم سازمان یافته جرایمی هستند که در ارتکاب آن سازمان‌های مجرمانه دخیل اند که ساختار تشکیلاتی شان متناسب با آن جرایم خاص است و با اهداف اقتصادی و جلب منابع مادی مرتکب جرم می‌شوند و برای رسیدن به این اهداف از تمام امکانات قانونی، غیر قانونی از جمله تطمیع، تهدید، ترور و ابزارهای دیگر استفاده می‌کنند. فساد اداری یکی از مهم‌ترین جرایم سازمان یافته می‌باشد که در کنوانسیون سازمان ملل برای مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی به عنوان مصادیق مهم پیش‌بینی شده است و در سال ۲۰۰۰ که سازمان ملل کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی را به تصویب رساند، ضمن جرم‌انگاری در عضویت و مشارکت در جرایم سازمان یافته در مواد کنوانسیون، فساد اداری را جرم‌انگاری کرده و توصیه‌هایی را در این زمینه به دولت‌های عضو داشته است. در عرف دستگاه‌های اداری از اصطلاح دیگری به عنوان «تخلف اداری» نیز استفاده می‌شود که آن عبارت از تجاوز مأمور دولت از مقررات اداری در حین انجام وظیفه است. عدم توجه دستگاه‌های اداری نسبت به تخلفات سازمانی و شیوع آن‌ها موجب بروز جرایم و مفاسد اداری خواهد شد.

اگر تنها با توسل به مجازات در صدد مقابله با عمل مجرمانه بر آییم، بیم آن می‌رود که علت بروز آن فراموش شود و مبارزه با معلول جایگزین مبارزه با علت شود. پدیده‌ی مجرمانه‌ی مفاسد اداری برای آنکه در کل درک شود، ایجاب می‌کند که در کنار فعل ضد اجتماعی جرم، انسان بزه کار یا

۱-جلالی فراهانی، امیر حسین (۱۳۸۳)، پیشگیری از جرایم رایانه‌ای، نشر: حقوق «حقوقی دادگستری» تابستان - شماره ۴۷، از صفحه ۸۷ تا ۱۲۰

متخلف و حالت مجرمانه (واقعیت انسانی و اجتماعی او) مد نظر قرار گیرد.

یکی از رویکردهایی که امروزه برای حل مشکلات سلامت جامعه و بخصوص سلامت اداری اندیشیده شده تشکیل گروه‌های همفکر و همسو در قالب سازمان‌های مردم‌نهاد و استفاده از تشکل‌های مردم‌نهاد است که از فلسفه جامعه محور شدن فعالیت‌ها الهام گرفته شده است. در این رویکرد افراد گروه، خودشان با توجه به محور تعیین شده برای فعالیت‌هایشان و برای رسیدن به هدف تلاش می‌کنند و چون این محور دارای محوریت بقا برای گروه است بنابراین فعالیتی شکل می‌گیرد که وابسته به منابع دولتی نیست و یک حرکت خودجوش مردمی است که خاصیت اصلی آن پایدار بودن و عدم وابستگی به منابع ناکافی و گاه مقطعی دولتی است.

پس از ظهور مفهوم توسعه‌ی مشارکتی در ادبیات توسعه، این نوع توسعه نه فقط اجتماعی معرفی شد (Pieterse, J.N:2001) بلکه به عنوان فرایندی مردم‌سالارانه و مردم محور قلمداد شد (Brown, D:1993). سازمان‌های مردم‌نهاد نقش اساسی در مسایل جهانی چون محیط زیست، بهداشت عمومی، حقوق بشر، توسعه و ... بازی می‌کنند. تحقیقات زیادی نیز پیرامون نقش آن‌ها در مباحث فوق‌الذکر به انجام رسیده است. اما شاید موضوعی که کم‌تر مورد مطالعه قرار گرفته است، «نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از وقوع جرم» باشد، که گاهی اوقات با نام‌های «گزارش توسط شهروندان»، «بازرسی توسط مردم» و «نظارت توسط جامعه‌ی مدنی» شناخته می‌شود (Crowley, M. & Persbo, A:2006). (۱)

همچنین بر اساس لایحه پیشگیری از فساد و ارتقاء سلامت نظام اداری وزارت کشور موظف است بررسی‌ها، تسهیلات، اقدام‌ها و همکاری‌ها و هماهنگی‌های لازم را در خصوص شکل‌گیری و اقدام‌های سازمان‌های مردم‌نهاد (N.G.O) در زمینه پیشگیری و مبارزه با فساد را با رعایت مصالح نظام و در چارچوب قوانین و مقررات مربوط معمول دارد.

بنابراین در یک نگاه کلی این سازمان‌ها گروه‌های فعال اجتماعی هستند که می‌توانند نمونه بسیار خوبی از انعکاس نیازها و پتانسیل جامعه برای شناخت معضلات سلامت و بسیج جامعه برای حل آن باشند متأسفانه در برخی موارد برخی از این سازمان‌ها فعالیت‌های خود را با درآمد زایی مخلوط کرده که فلسفه وجودی و ارتباط‌گیری با آن‌ها را دچار چالش می‌کند اما بعضی دیگر هم

1- Pieterse, J.N. (2001). Development theory: Deconstructions / reconstructions . London: Sage Publications

2 - Brown, D. (1993) , "Information Systems for NGOs", Rural Extension Bulletin 1, April 21-26.

3- Crowley, M. & Persbo, A. (2006). The Role Of Non-Governmental Organizations in The Monitoring And Verification Of international Arms Control And Disarmament Agreements. IN: J. Borrie & V. Martin Randin (eds), Thinking Outside the Box in Multilateral Disarmament and Arms Control Negotiations, United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR).

وجود دارند که به پروتکل اجرایی خود متعهد می‌باشند. بدیهی است که استفاده از پتانسیل مثبت چنین گروه‌هایی می‌تواند بازوی اجرایی مناسبی برای فعالیتهای منجر به ارتقاء سلامتی باشد که هدف آن تغییر رفتارهای نابهنجار است. سازمان‌های مردم‌نهاد می‌توانند با تقویت دانش و مهارت خود، مدیریت فعالیتهای داوطلبانه نو و ارایه خلاقیت‌های فراوان به مسئله اصلی یعنی آسیب‌های اجتماعی بپردازد. در واقع ما در این تحقیق در پی بررسی این مسئله هستیم که ظرفیتهای موجود در سازمان‌های مردم‌نهاد در امر پیشگیری و مقابله با فساد اداری در چه حدی است و آیا این سازمان‌ها با توجه به ظرفیتهایشان می‌توانند در تعامل با دستگاه‌های نظارتی برای پیشگیری و مقابله با فساد اداری مؤثر واقع شوند؟

اهداف تحقیق:

هدف از انجام این تحقیق بررسی میزان ظرفیت‌ها و قابلیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد استان در امر پیشگیری و مقابله با فساد اداری است.

اهداف فرعی

- بررسی اولویت‌بندی نقش هر یک از دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد و رسانه‌های عمومی در امر پیشگیری و مقابله با فساد اداری در استان
- بررسی پیش شرط‌های لازم برای استفاده از سازمان‌های مردم‌نهاد در امر پیشگیری و مقابله با فساد اداری در استان
- بررسی راهکارهای استفاده از سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری و مقابله با فساد اداری در استان

سؤال‌های تحقیق:

۱. نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری در دستگاه‌های اجرایی استان در چه حدی است؟
۲. رتبه‌بندی دستگاه‌های (نظارتی حاکمیتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد و رسانه‌های عمومی) در امر پیشگیری از فساد اداری چگونه است؟

۳. از منظر دستگاه‌ها قابلیت‌های (مدیریتی، نیروی انسانی، مالی و پشتیبانی) سازمان‌های مردم‌نهاد استان در پیشگیری از فساد اداری در چه حدی است؟
۴. رتبه‌بندی دستگاه‌های (نظارتی حاکمیتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد و رسانه‌های عمومی) در امر مقابله با فساد چگونه است؟
۵. از منظر دستگاه‌ها قابلیت‌های (مدیریتی، نیروی انسانی، مالی و پشتیبانی) سازمان‌های مردم‌نهاد استان در مقابله با فساد اداری در چه حدی است؟
۶. از منظر سمن‌ها ظرفیت سازمان مردم‌نهاد (در ابعاد منابع مالی، پشتیبانی و نیروی انسانی) در استان سیستان و بلوچستان برای پیشگیری از فساد اداری در چه حدی است؟
۷. رتبه‌بندی فعالیت‌های اصلی سازمان‌های مردم‌نهاد در امر پیشگیری از فساد چگونه است؟
۸. جنبه‌های ضد فساد تا چه حد برای سازمان‌های مردم‌نهاد اهمیت دارد؟

تعریف مفاهیم:

سازمان مردم‌نهاد: شامل افرادی هم هدف و داوطلب با گرایش‌های غیرسیاسی، غیرانتفاعی و غیراقتصادی است که برای تحقق یک هدف مشترک خیرخواهانه گرد هم جمع شده‌اند و طبق ضوابط و قوانین خاصی به انجام فعالیت‌های مشخص می‌پردازند (رفیعی، فرشاد؛ صباغ گل، منصور و ابراهیمی، رعنا، ۱۳۸۷)!

سازمان‌های مردم‌نهاد گروه‌های کوچکی هستند که متشکل از افراد علاقه‌مند به برطرف نمودن یک معضل (اعتیاد، تخریب محیط زیست، آسیب‌های اجتماعی، حقوق بشر، بهداشت و...) بوده و برای تحقق هدف خود به صورت داوطلبانه در یک ساختار قانونی و منسجم به صورت غیردولتی، غیرسیاسی، غیرانتفاعی و تجاری به فعالیت‌های خیرخواهانه می‌پردازند. سازمان‌های مردم‌نهاد به عنوان جوامعی که از هم سویی اهداف و نگاه بخش از افراد جامعه و همچنین مشارکت مردم با یکدیگر در جهت تحقق یک هدف مشترک تشکیل می‌شوند، می‌توانند نقش مهمی را در پیشگیری از وقوع جرم ایفا نمایند.

در نهایت سازمان‌های مردم‌نهاد که تبلور مشارکت مردم برای تحقق یک هدف مشترک هستند، موجب برآورده شدن نیازهای انسان‌ها در زمینه‌های فردی، اجتماعی و فرهنگی می‌شوند.

۱- رفیعی، فرشاد؛ صباغ گل، منصور و ابراهیمی، رعنا (۱۳۸۷). "نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در گسترش امنیت انسانی"، اولین همایش بین‌المللی امنیت انسانی در غرب آسیا، بیرجند، صص ۳۴۵-۳۴۴.

تعریف نظری پیش‌گیری از جرم: هر عملی که باعث کاهش بزه کاری، خشونت، ناامنی، از طریق مشخص کردن و حل کردن عوامل ایجاد کننده این مشکلات به روش علمی شود پیش‌گیری از جرایم است (معاونت اجتماعی ناجا، ۱۳۸۵).^۱

تعریف نظری تعریف فساد اداری:

مفهوم کلی فساد در نظام اداری عبارت است از:

- الف- اقدام‌های مأموران دولتی به هر صورت که با هدف انتفاع و بهره‌برداری برای خود و یا اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر صورت می‌گیرد.
- ب- اقدام‌های اشخاص حقیقی و حقوقی که در قبال پرداخت مال به مأموران دولت به منظور انتفاع و بهره‌برداری برای خود و یا اشخاص دیگر و یا بر خورداری از مزایا و امتیازهایی از راه‌های غیر صحیح انجام می‌پذیرد.^۲

پیشینه تحقیق:

موفقیت سیاست‌های مربوط به توسعه و کاهش فقر و فساد در جوامع به پاسخگو بودن دولت، مشارکت آحاد جامعه و امکان وجود قضای اظهار نظر و مشارکت برای مردم، سازمان‌های مردم‌نهاد و وجود بنگاه‌های رقابتی بستگی دارد که البته همه این عوامل حکمرانی خوب را تداعی می‌کنند. بنگاه‌ها به فعالیت در یک چارچوب قانونی و قراردادی نیاز دارند که از حقوق مالکیت آن‌ها محافظت و مبادلات را تسهیل کند و از چنگ زدن و به قبضه درآوردن دولت توسط بنگاه‌های خاص ممانعت به عمل آورد. عدم وجود هر یک از شرایط فوق به عدم حصول اهداف کلان توسعه تحقق حکمرانی خوب منجر می‌شود. مشارکت فعال مردم و رسانه‌ها نیازمند آگاهی در سازمان‌دهی و تشکیلات است که با آزادی عقیده و بیان و یک جامعه مدنی منسجم همراه است. در راجستان هند، یک سازمان مردمی به نام مازدور کیسان شکتی سانگهاتان یک جلسه استماع عمومی برگزار کرد و در آن قصور دولت محلی را در تخصیص نادرست اعتبارات توسعه‌ای در نظر گرفته شده برای کارگران محلی افشا کرد. این موضوع سبب شد تا روستاییان خواستار بررسی بیش‌تر در امور دولت شوند. دولت‌های محلی، زیر فشار نظارت مردم و مطبوعات، به ناگزیر به این

۱- معاونت اجتماعی ناجا (۱۳۸۵)، پلیس و پیش‌گیری اجتماعی از جرم (گاهنامه بررسی‌های اجتماعی) تهران: معاونت اجتماعی ناجا. ۹۳-۷۹
۲- لایحه پیش‌گیری از فساد و ارتقاء سلامت نظام اداری

خواسته گردن نهادند و فساد کاهش یافت. دولت راجستان، حق مردم را در خصوص اسناد رسمی پذیرفت و قوانین مهمی را تصویب کرد. در نتیجه، رشد سریع سازمان‌های مردم‌نهاد نمایانگر روند بسیار روشن و زاینده ابراز عقاید و مشارکت جمعی از اواخر دهه ۱۹۸۰ به این طرف است همان‌طور که در بالا نیز اشاره شد به‌طور نمونه تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در بخش‌های مختلف آسیا و آفریقا دو برابر شده است (عیسی زاده، سعید، ۱۳۸۱).

نقش‌های ارزشمندی که سازمان‌های مردم‌نهاد می‌توانند در چارچوب برنامه‌های دولت ایفا کنند عبارت‌اند از: بیان نیازهای افراد ذی‌حق برای لحاظ کردن در برنامه دولت‌ها، تهیه اطلاعات لازم برای برنامه‌ریزی دولت، سازمان‌دهی اجتماعات برای بهره‌مندی از منافع برنامه‌ها، خدمات رسانی به جمعیت‌های مناطق دور افتاده یا به‌عنوان مجرای ارتباطی با دیگر سازمان‌های مردم‌نهاد.

اثربخشی چنین همکاری‌هایی به میزان تمایل دولتمردان محلی و مرکزی و نیز تمایل سازمان‌های مردم‌نهاد نیز بستگی دارد. کارکردهای یک سازمان غیردولتی در هشت قالب کلی به شرح زیر تقسیم‌بندی می‌شود:

۱. جمع‌آوری، ارزیابی و انتقال اطلاعات
 ۲. اقدامات حمایتی و وکالتی
 ۳. سیاست‌گذاری از طریق ارائه پیشنهاد به دولت یا سازمان بین‌المللی
 ۴. آموزش، پژوهش و انجام مطالعات
 ۵. جمع‌آوری و ارائه کمک‌های حقوقی و بشر دوستانه
 ۶. تشریک مساعی
 ۷. کارکرد تبلیغاتی از طریق ستایش یا محکومیت
 ۸. ایفای نقش ناظر در تعهدات داخلی و بین‌المللی دولت (چاره، امین، ۱۳۸۱).
- در بلغارستان به‌طور مشخص دو سازمان غیردولتی در مبارزه با فساد پیش‌تاز هستند:
- شعبه سازمان شفافیت بین‌المللی در بلغارستان
 - سازمان دانشجویی ضد فساد

۱- عیسی زاده، سعید (۱۳۸۱). «نقش نظارت‌های مردمی در بهبود حکمرانی تهران، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور».
 ۲- چاره، امین (۱۳۸۱): نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در ایجاد و حفظ سلامت نظام اداری کشور، مجموعه مقالات همایش سلامت نظام اداری، تهران

از جمله اقدام‌های سازمان شفافیت بین‌المللی بلغارستان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تجزیه و تحلیل تأثیر قوانین توسط کمیسیون‌های پارلمانی از نظر جرم‌شناسی

* نظارت بر نحوه خصوصی سازی در شرکت مخابرات بلغارستان

* تهیه منشور ملی مقابله با فساد

* کمک به شرکت‌های تجاری در مبارزه با فساد

* نظارت و ارزیابی مزایده‌های دولتی

* ایجاد شفافیت در مدیریت منابع شهری

* برگزاری سمینارها و کارگاه‌های آموزشی در منطقه جنوب شرقی اروپا

از جمله اقدام‌های سازمان دانشجویی ضد فساد نیز می‌توان به اجرای پروژه (سرزمین عاری از فساد^۱) اشاره کرد.

هفته مبارزه با فساد هر ساله در ماه اکتبر در کشور اوگاندا برگزار می‌شود. این امر توسط ائتلاف ضد فساد اوگاندا، که خود یک سازمان مردم‌نهاد است، برگزار می‌شود. هدف از این امر بسیج جامعه مدنی برای مبارزه علیه فساد به وسیله تشویق مردم به شرکت در فعالیت‌های مختلف در این زمینه است که نتایج حاصل به این شرح‌اند:

* تغییر عقاید جامعه در خصوص نحوه استفاده از خدمات عمومی و متقاعد شدن جامعه به امتناع از پرداخت رشوه برای برخورداری از خدمات مذکور

* اجبار کارکنان اداره‌های بهداشت و درمان به نصب پلاک حاوی نام برای شناسایی بیش‌تر

* ایجاد کمیسیون‌های تحقیق در پلیس اوگاندا و اخیراً در اداره درآمدهای دولتی

* ایجاد یک الگو برای جامعه مدنی در راستای تقاضا از سیاست‌مداران برای تعهد بیش‌تر به مبارزه با فساد

* کمک به ایجاد «اداره اخلاقیات و درستکاری» در راستای جلب حمایت بیش‌تر دولتمردان

* جلب حمایت کمک‌کنندگان و توجه آن‌ها به معضل فساد در اوگاندا

* ترغیب جامعه نسبت به ایجاد سازمان‌های مدنی ضد فساد در سراسر کشور

* تأکید نسبت به لزوم تغییر قوانین موجود در راستای مبارزه هر چه بهتر با مفاسد اقتصادی

1-Territory Without Corruption

2- The Anti – corruption Coalition of Uganda

* تبدیل هفته ملی مبارزه با فساد به همایشی برای گفت و گو بین دولتمردان و سازمان‌های مدنی (دیهیم، علیرضا، ۱۳۸۸) (۳)^۱.

کراولی و پرسبو^۲ (۲۰۰۶) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که سازمان‌های مردم‌نهاد نقش اساسی در مسایل جهانی چون محیط زیست، بهداشت عمومی، حقوق بشر، توسعه و ... بازی می‌کنند، که گاهی اوقات با نام‌های «گزارش توسط شهروندان»^۳، «بازرسی توسط مردم»^۴ و «نظارت توسط جامعه‌ی مدنی»^۵ شناخته می‌شود.

فتورشتین^۶ (۱۹۸۶) در پژوهشی به بررسی نقش مشارکتی زنان روستایی در مراقبت‌های بهداشتی و پزشکی (که به نوعی پیشگیری و مبارزه با فساد است) در دهه ۱۹۷۰ پرداخت. این پروژه‌ها با نام پویانمایی روستایی (معادل عبارت فرانسوی animation rural) شناخته شده هستند.

آرمونیا و کامیلان (۱۹۹۷) به بررسی تجارب کشورهای آسیایی در ارتباط با نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری و مبارزه با فساد پرداختند و دریافتند که گستردگی زیادی در مفاهیم، روش‌ها و ابزارهای مربوط به نظارت و ارزیابی مشارکتی وجود دارد. آن‌ها اشاره کرده‌اند که سیستم‌های نظارت و ارزیابی مشارکتی در بخش‌های مختلفی چون کشاورزی، خدمات عمومی / دولتی، پزشکی، حفاظت محیط زیست و منابع طبیعی و توسعه اجتماعی یکپارچه با اهداف مختلفی وجود داشته است. با این وجود به نظر آن‌ها تجارب بکارگیری این گونه سیستم‌ها در بخش کشاورزی بیش از سایر بخش‌ها بوده است و اکثر آن‌ها توسط بخش‌های خصوصی و غیرانتفاعی (و نه دولتی) به انجام رسیده‌اند.

انجمن تقسیمات جنوب- جنوب^۷ (۱۹۹۷) در تحقیقاتی در زمینه‌ی موارد کاربرد نظارت و ارزیابی مشارکتی پرداخته است. آن‌ها در تحقیقات خود کاربردهای زیر را برای نظارت و ارزیابی مشارکتی متصور شده‌اند: مدیریت پروژه‌ها، ارزیابی شخصی، بازبینی پروژه‌ها، ارزیابی سازمانی و ایجاد ظرفیت. آن‌ها متوجه شدند نظارت و ارزیابی مشارکتی را می‌توان با مشارکت ذینفعانی چون سازمان‌های اجتماعی غیرانتفاعی، سازمان‌های مردم‌نهاد (NGOs)، دولت‌ها و سازمان‌های خیریه، مشاوره‌ای و تحقیقاتی صورت داد.

آلکوزر^۱ و همکارانش (۱۹۹۷) در پژوهش در بولیوی این قضیه بررسی شد که مشارکت چه

۱- دیهیم، علیرضا (۱۳۸۸): نقش و جایگاه سازمان‌های مردم‌نهاد در مبارزه با فساد، تهران، سازمان بازرسی کل کشور. ۲۹-۲۲

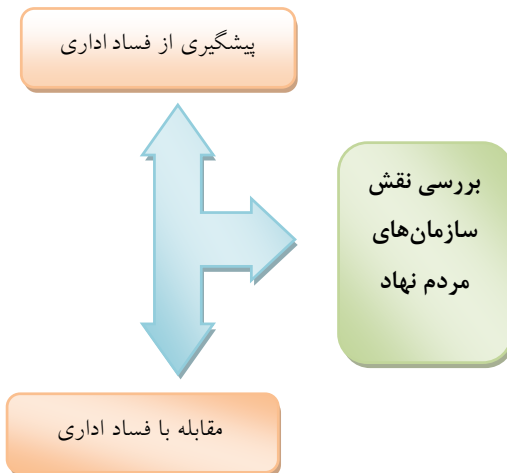
2- Crowley and Persbo / 3- Citizens' reporting / 4- Inspection by the people / 5-Civil society monitoring

6-Feuerstein/ 7-The South- South Sharing Forum

افراد، گروه‌ها و سازمان‌هایی در نظارت ارزیابی مشارکتی امکان پذیر است. ایشان دریافتند که سازمان‌های اجتماعی (یا مردمی)، رهبران بانفوذ و اداره‌های دولتی محلی و مرکزی توانایی شرکت در نظارت و بازرسی را دارا هستند.

آبوت و گوجیت^۲ (۱۹۹۷)، در تحقیقی به بررسی محیط‌هایی که در آن‌ها امکان انجام نظارت و ارزیابی مشارکتی وجود دارد، پرداختند. نتایج تحقیقات آن‌ها نشان دهنده‌ی آن بود که بسیاری از نظارت و ارزیابی‌ها خصوصاً پروژه‌ها به سازمان‌های خصوصی برون سپاری شده است. در حالی که در بسیاری از موارد چون نظارت و ارزیابی منابع طبیعی و محیط زیست می‌توان از مشارکت سازمان‌های مردمی کمک گرفت.

چارچوب مفهومی:

امروزه سازمان‌های مردم نهاد و غیردولتی با فعالیت غیرانتفاعی و داوطلبانه در جهت رفاه و خدمات عمومی به فعالیت می‌پردازند. این سازمان‌های شامل جمعیت‌ها، گروه‌ها و نهادهای انسانی خودجوش و برآمده از مردم هستند که مهم‌ترین ویژگی آن‌ها، استقلالشان از دولت است. هدف اصلی از تشکیل این سازمان‌ها رشد و توسعه مشارکت‌های مردمی و غیردولتی برای بهبود منافع جمعی و تحقق اهداف توسعه است. نقش نهادهای مدنی و مشارکت آنان در شکل‌دهی ساز و کارهای کنترل اجتماعی که با هدف پیشگیری از فساد و مقابله با آن صورت می‌پذیرد. نقشی

1-Alcocer et al.

2-Abbot and Gujit

بی‌بدیل و ارزشمند است، از این رو تلاش برای بسیج این گونه نهادها، امری لازم و ضروری است. در ایران سازمان‌های مردم‌نهاد نوین که در زمینه پیشگیری از وقوع جرم فعال باشند، در ابتدای راه هستند، از زمان تدوین قانون برنامه سوم توسعه از سازمان‌های مردم‌نهاد نام برده شده و تمام نقش‌های جامعه مدنی برای پیشگیری و جلوه‌مشارکت مدنی در پیشگیری از وقوع جرم‌رامی توان برای سازمان‌های غیردولتی قایل شد. در این تحقیق ما در پی این هستیم که نقش این نهادها را در پیشگیری و مقابله با فساد اداری بررسی نماییم.

روش تحقیق:

در این پژوهش، با توجه به عنوان تحقیق که در مورد بررسی نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری و مقابله با فساد اداری در استان سیستان و بلوچستان است از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و میدانی استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه مسوولان دستگاه‌های اجرایی، اعضای سازمان‌های مردم‌نهاد، جمع خاصی از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و اتحادیه اصناف استان سیستان و بلوچستان است.

در این پژوهش از روش نمونه‌گیری قضاوتی هدفمند استفاده شده است که پرسشنامه در اختیار مدیران و معاونین دستگاه‌های اجرایی، سازمان‌های مردم‌نهاد، جمع خاصی از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و اتحادیه اصناف قرار گرفت. پس از توزیع پرسشنامه‌ها بین دستگاه‌های اجرایی تعداد ۸۴ پرسشنامه در این دستگاه‌ها و در ارتباط با سازمان‌های مردم‌نهاد تعداد ۳۰ پرسشنامه واصله مورد استفاده قرار گرفت. همچنین ۲۰ نسخه پرسشنامه اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و اتحادیه اصناف نیز مورد استفاده قرار گرفت. در این تحقیق برای طراحی پرسشنامه ابتدا متغیرهای فرضیه‌ها بر اساس مطالعات نظری و کتابخانه‌ای شناسایی سپس اقدام به طراحی سؤال‌ها شد. در نهایت جهت جمع‌آوری اطلاعات مربوط به متغیرهای تحقیق در دستگاه‌ها از پرسشنامه محقق ساخته ۱۴ سؤالی ۵ گزینه‌ای طیف لیکرت و جهت جمع‌آوری اطلاعات مربوط به سازمان‌های مردم‌نهاد از پرسشنامه محقق ساخته ۳۶ سؤالی ۵ گزینه‌ای طیف لیکرت استفاده شد. همچنین جهت جمع‌آوری اطلاعات مربوط به اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و اتحادیه اصناف از پرسشنامه محقق ساخته ۶ سؤالی (به صورت تشریحی) استفاده شد.

روایی:

مقصود از روایی (اعتبار) آن است که وسیله اندازه‌گیری بتواند خصیصه مورد نظر را سنجد. برای این که پرسشنامه‌ها مربوط از روایی لازم برخوردار باشد، محقق ابتدا باید با انجام مطالعات اکتشافی (خواندن متون نظری مرتبط با موضوع و هم چنین مصاحبه)، شاخص‌هایی را از میان معیارهای موجود در متون نظری تحقیق انتخاب می‌کرد که با توجه به اظهار نظر مصاحبه‌شوندگان بیش‌ترین تناسب را با موضوع داشته و در ادامه برای کسب اطمینان از روایی محتوایی سوال‌های موجود پرسشنامه، اقدام به کسب نظر متخصصین آکادمیک شد. که به همین منظور محقق آن‌ها را به روایت چند تن از اساتید رساند. در نهایت با توجه به نظرهای (متخصصین آکادمیک و حرفه‌ای) نکات مبهم و نارسای پرسشنامه‌ها بر طرف و برخی از گزینه‌ها که بی‌ربط بودند از شاخص‌ها حذف و شاخص‌های دیگری که ارتباط نزدیکی داشتند، اضافه شدند و بعد از اعمال نظرهای اصلاحی، پرسشنامه‌ها تدوین و اعتبار آن توسط افراد مذکور مورد تایید قرار گرفت.

پایایی:

مورد دیگری که در یک کار پژوهشی باید به آن توجه شود پایایی یا قابلیت اعتماد ابزار اندازه‌گیری است. منظور از پایایی یک وسیله سنجش آن است که اگر این پرسشنامه در مکانی دیگر و در شرایط مشابه‌ای اندازه‌گیری شود نتایج حاصله از آن مشابه، دقیق و قابل اعتماد باشد. یکی از روش‌های محاسبه ضریب پایایی، استفاده از آلفای کرونباخ است که بسیار مورد استفاده قرار می‌گیرد و با استفاده از نرم‌افزار (اس‌پی‌اس‌اس) قابل محاسبه است. در این تحقیق برای محاسبه پایایی پرسشنامه‌ها، ابتدا پرسشنامه‌هایی ۳۰ نفر از آزمودنی‌ها، توزیع و سپس جمع‌آوری شد. برای محاسبه میزان پایایی از آزمون آلفای کرونباخ^۱ استفاده گردید که مقدار ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ برای پرسشنامه دستگاه‌ها و ۰/۸۵ برای پرسشنامه سازمان‌های مردم‌نهاد برآورد شد. همچنین در این تحقیق از مطالعه کتابخانه‌ای مرتبط با موضوع و از اسناد و پرونده‌های مرتبط با فساد اداری نیز استفاده شد.

روش‌های آماری و تحلیل داده‌ها:

در این پژوهش برای پاسخ به سؤال‌های تحقیق از آزمون‌های دو و فریدمن استفاده شد. لازم به ذکر است که تمامی محاسبات آماری با نرم‌افزار SPSS، نسخه ۱۹ انجام پذیرفت.

بررسی سوال‌های پژوهش:

نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری در دستگاه‌های اجرایی استان در چه حدی است؟

جدول ۱- نتایج آمار توصیفی نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد

	تعداد مشاهدات	تعداد مورد انتظار
کم	۲	۲۱
تا حدی	۱۳	۲۱
زیاد	۵۰	۲۱
خیلی زیاد	۱۹	۲۱
کل	۸۴	کل

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۲ نفر گزینه کم، ۱۳ نفر تا حدی، ۵۰ نفر زیاد و ۱۹ نفر گزینه خیلی زیاد را در زمینه نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری در دستگاه‌های اجرایی استان پاسخ داده‌اند.

جدول ۲- نتایج آزمون خی دو نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری

خی دو	۶۰/۴۷
درجه آزادی	۳
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج جداول بالا مشخص می‌شود چون خی دو محاسبه شده (۶۰/۴۷) با درجه آزادی ۳ در سطح ۹۹ درصد معنادار است بنابراین می‌توان نتیجه گرفت سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری در دستگاه‌های اجرایی استان نقش زیادی دارند.

رتبه بندی دستگاه‌های (نظارتی حاکمیتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد و رسانه‌های عمومی) در امر پیشگیری از فساد چطور است؟

جدول ۳- نتایج آمار توصیفی رتبه بندی دستگاه‌های در امر پیشگیری از فساد

رتبه	میانگین رتبه ای	انحراف میانگین	میلگین	تعداد
۲	۲/۷۳	۱/۰۶	۳/۹۲	۸۴
۴	۱/۹۳	۰/۹۷	۳/۲۷	۸۴
۱	۲/۷۸	۰/۹۲	۳/۹۳	۸۴
۵	۲/۵۵	۱/۰۳	۳/۷۶	۸۴

جدول ۴- نتایج آزمون فریدمن

تعداد	۸۴
خی دو	۳۱/۷۲
درجه آزادی	۳
سطح معناداری	۰/۰۰۰

نتایج آزمون بالا مشخص می‌شود که چون سطح معنی داری آزمون یعنی مقدار $(p=000/0)$ از مقدار آلفای آزمون یعنی $۰/۰۵$ کوچک‌تر می‌باشد در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معنی داری بین میانگین این ۴ دستگاه‌ها وجود دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه اول، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی در رتبه دوم، رسانه‌های عمومی در رتبه سوم و سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه چهارم هستند.

قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در چه حدی است؟

جدول ۵- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد

	تعداد مشاهدات	تعداد مورد انتظار
کم	۹	۲۱
تا حدی	۲۱	۲۱
زیاد	۳۶	۲۱
خیلی زیاد	۱۸	۲۱
کل	۸۴	

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۹ نفر گزینه کم، ۲۱ نفر تا حدی، ۳۶ نفر زیاد و ۱۸ نفر

گزینه خیلی زیاد را در زمینه قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد پاسخ داده‌اند.

جدول ۶- نتایج آزمون خی دو قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری

خی دو	۱۸
درجه آزادی	۳
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج جداول بالا مشخص می‌گردد چون خی دو محاسبه شده (۱۸/۰۰) با درجه آزادی ۳ در سطح ۹۹ درصد سطح معنادار است بنابراین می‌توان نتیجه گرفت قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در حد بالایی می‌باشد.

قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در چه حدی است؟

جدول ۷- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد

	تعداد مشاهدات	تعداد مورد انتظار
خیلی کم	۱	۱۶/۸
کم	۸	۱۶/۸
تا حدی	۱۹	۱۶/۸
زیاد	۳۷	۱۶/۸
خیلی زیاد	۱۹	۱۶/۸
کل	۸۴	کل

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۱ نفر گزینه خیلی کم، ۸ نفر گزینه کم، ۱۹ نفر تا حدی، ۳۷ نفر زیاد و ۱۹ نفر گزینه خیلی زیاد را در زمینه قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد پاسخ داده‌اند.

جدول ۸- نتایج آزمون خی دو قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری

خی دو	۴۴/۳۳
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج جداول بالا مشخص می‌گردد چون خی دو محاسبه شده (۴۴/۳۳) با درجه آزادی ۴ در سطح ۹۹ درصد سطح معنادار می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در حد بالایی است.

قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در چه حدی است؟

جدول ۹- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد

	تعداد مشاهدات	تعداد مورد انتظار
خیلی کم	۲	۱۶/۸
کم	۱۰	۱۶/۸
تا حدی	۲۹	۱۶/۸
زیاد	۳۰	۱۶/۸
خیلی زیاد	۱۳	۱۶/۸
کل	۸۴	

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۱ نفر گزینه خیلی کم، ۸ نفر گزینه کم، ۱۹ نفر تا حدی، ۳۷ نفر زیاد و ۱۹ نفر گزینه خیلی زیاد را در زمینه قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد پاسخ داده‌اند.

جدول ۱۰- نتایج آزمون خی دو قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری

خی دو	۳۵/۸۸
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج جداول بالا مشخص می‌گردد چون خیی دو محاسبه شده (۳۵/۸) با درجه آزادی ۴ در سطح ۹۹ درصد معنادار است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در حد بالایی می‌باشد.

قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در چه حدی است؟

جدول ۱۱- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد

تعداد مشاهدات	تعداد مورد انتظار
خیلی کم	۱۶/۸
کم	۱۶/۸
تا حدی	۱۶/۸
زیاد	۱۶/۸
خیلی زیاد	۱۶/۸
کل	۸۴

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۱ نفر گزینه خیلی کم، ۹ نفر گزینه کم، ۳۹ نفر تا حدی، ۲۳ نفر زیاد و ۱۲ نفر گزینه خیلی زیاد را در زمینه قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد پاسخ داده‌اند.

جدول ۱۲- نتایج آزمون خیی دو قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد

خیی دو	۵۱/۴۷
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج جداول بالا مشخص می‌گردد چون خیی دو محاسبه شده (۵۱/۴۷) با درجه آزادی ۴ در سطح ۹۹ درصد معنادار می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در حد متوسطی می‌باشد. رتبه بندی دستگاه‌های (نظارتی حاکمیتی، سازمان‌های مردم‌نهاد، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد و رسانه‌های عمومی) در امر مقابله با فساد چگونه است؟

جدول ۱۳- نتایج آمار توصیفی رتبه بندی دستگاه‌های در امر مقابله با فساد

رتبه	میانگین رتبه ای	انحراف میانگین	میانگین	تعداد
۱	۲/۸۲	۱/۱۴	۳/۹۰	۸۴
۴	۲/۱۱	۰/۹۸	۳/۳۹	۸۴
۲	۲/۵۹	۱/۱۳	۳/۶۸	۸۴
۳	۲/۴۸	۱/۱۴	۳/۶۱	۸۴

جدول ۱۴- نتایج آزمون فریدمن

تعداد	۸۴
خی دو	۳۱/۷۲
درجه آزادی	۳
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج آزمون بالا مشخص می‌شود که چون سطح معنی داری آزمون یعنی مقدار ($p=0/000$) از مقدار آلفای آزمون یعنی $0/05$ کوچک‌تر می‌باشد در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معنی داری بین میانگین این ۴ دستگاه‌ها وجود دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی در رتبه اول، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه دوم، رسانه‌های عمومی در رتبه سوم و سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه چهارم هستند. قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در چه حدی است؟

جدول ۱۵- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد

	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار
خیلی کم	۶	۱۶/۸
کم	۸	۱۶/۸
تا حدی	۱۳	۱۶/۸
زیاد	۳۹	۱۶/۸
خیلی زیاد	۱۸	۱۶/۸
کل	۸۴	

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۶ نفر گزینه خیلی کم، ۸ نفر گزینه کم، ۱۳ نفر تا حدی، ۳۹ نفر زیاد و ۱۸ نفر گزینه خیلی زیاد را در زمینه قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد پاسخ داده‌اند.

جدول ۱۶- نتایج آزمون خی دو قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد

خی دو	۴۱/۸۳
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج جداول بالا مشخص می‌شود چون خی دو محاسبه شده (۴۱/۸۳) با درجه آزادی ۴ در سطح ۹۹ درصد سطح معنادار می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در حد بالایی می‌باشد.

قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در چه حدی است؟

جدول ۱۷- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد

	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار
خیلی کم	۳	۱۶/۸
کم	۱۰	۱۶/۸
تا حدی	۲۳	۱۶/۸
زیاد	۳۵	۱۶/۸
خیلی زیاد	۱۳	۱۶/۸
کل	۸۴	

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۳ نفر گزینه خیلی کم، ۱۰ نفر گزینه کم، ۲۳ نفر تا حدی، ۳۵ نفر زیاد و ۱۳ نفر گزینه خیلی زیاد را در زمینه قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد پاسخ داده‌اند.

جدول ۱۸- نتایج آزمون خی دو قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد

خی دو	۳۶/۹۵
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج جداول بالا مشخص می‌شود چون خی دو محاسبه شده (۳۶/۹۵) با درجه آزادی ۴ در سطح ۹۹ درصد سطح معنادار می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در حد بالایی است.

قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در چه حدی است؟

جدول ۱۹- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد

	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار
خیلی کم	۶	۱۶/۸
کم	۴	۱۶/۸
تا حدی	۲۸	۱۶/۸
زیاد	۳۴	۱۶/۸
خیلی زیاد	۱۲	۱۶/۸
کل	۸۴	

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۶ نفر گزینه خیلی کم، ۴ نفر گزینه کم، ۲۸ نفر تا حدی، ۳۴ زیاد و ۱۲ نفر گزینه خیلی زیاد را در زمینه قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد پاسخ داده‌اند.

جدول ۲۰- نتایج آزمون خی دو قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد

خی دو	۴۳/۱۴
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج جداول بالا مشخص می‌شود چون خی دو محاسبه شده (۴۳/۱۴) با درجه آزادی ۴ در سطح ۹۹ درصد سطح معنادار می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در حد بالایی می‌باشد.

قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در چه حدی است؟

جدول ۲۱- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد

	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار
خیلی کم	۴	۱۶/۸
کم	۸	۱۶/۸
تا حدی	۲۸	۱۶/۸
زیاد	۳۴	۱۶/۸
خیلی زیاد	۱۰	۱۶/۸
کل	۸۴	

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۴ نفر گزینه خیلی کم، ۸ نفر گزینه کم، ۲۸ نفر تا حدی، ۳۴ نفر زیاد و ۱۰ نفر گزینه خیلی زیاد را در زمینه قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد پاسخ داده‌اند.

جدول ۲۲- نتایج آزمون خی دو قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد

خی دو	۴۳/۱۴
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج جداول بالا مشخص می‌شود چون خی دو محاسبه شده (۴۲/۱۹) با درجه آزادی ۴ در سطح ۹۹ درصد سطح معنادار می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در حد زیادی است. از نقطه نظر سمن‌ها ظرفیت سازمان مردم‌نهاد از بعد منابع مالی در استان سیستان و بلوچستان برای پیشگیری از فساد اداری در چه حدی است؟

جدول ۲۳- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد

	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار
خیلی کم	۲	۱۰
کم	۱۹	۱۰
تا حدی	۹	۱۰
کل	۳۰	

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۲ نفر گزینه خیلی کم، ۱۹ نفر گزینه کم و ۹ نفر تا حدی را در زمینه ظرفیت سازمان مردم نهاد از بعد منابع مالی برای پیشگیری از فساد اداری پاسخ داده‌اند.

جدول ۲۴- نتایج آزمون خی دو قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم نهاد جهت پیشگیری از فساد

خی دو	۱۴/۶۰
درجه آزادی	۲
سطح معناداری	۰/۰۰۲

از نتایج جداول بالا مشخص می‌شود چون خی دو محاسبه شده (۱۴/۶۰) با درجه آزادی ۲ در سطح ۹۹ درصد سطح معنادار می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت سازمان مردم نهاد از بعد منابع مالی ظرفیت کم و پایینی برای پیشگیری از فساد اداری در استان سیستان و بلوچستان دارند. از نقطه نظر سمن‌ها ظرفیت سازمان مردم نهاد از بعد پشتیبانی در استان سیستان و بلوچستان برای پیشگیری از فساد اداری در چه حدی است؟

جدول ۲۵- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم نهاد جهت پیشگیری از فساد

	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار
کم	۲۰	۱۰
تا حدی	۹	۱۰
زیاد	۱	۱۰
کل	۳۰	

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۲۰ نفر گزینه کم، ۹ نفر گزینه تا حدی و ۱ نفر زیاد را در زمینه ظرفیت سازمان مردم نهاد از بعد پشتیبانی برای پیشگیری از فساد اداری پاسخ داده‌اند.

جدول ۲۶- نتایج آزمون خی دو قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم نهاد جهت پیشگیری از فساد

خی دو	۱۸/۲۰
درجه آزادی	۲
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج جداول بالا مشخص می‌شود چون خیی دو محاسبه شده (۱۸/۲۰) با درجه آزادی ۲ در سطح ۹۹ درصد معنادار می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت سازمان مردم‌نهاد از بعد پشتیبانی ظرفیت کم و پایینی برای پیشگیری از فساد اداری در استان سیستان و بلوچستان دارند.

از نقطه نظر سمن‌ها ظرفیت سازمان مردم‌نهاد از بعد نیروی انسانی در استان سیستان و بلوچستان برای پیشگیری از فساد اداری در چه حدی است؟

جدول ۲۷- نتایج آمار توصیفی قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد

فراوانی مورد انتظار	فراوانی مشاهده شده	
۱۵	۲۳	زیاد
۱۵	۷	خیلی زیاد
	۳۰	کل

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۲۳ نفر گزینه زیاد و ۷ نفر گزینه خیلی زیاد را در زمینه ظرفیت سازمان مردم‌نهاد از بعد نیروی انسانی برای پیشگیری از فساد اداری پاسخ داده‌اند.

جدول ۲۸- نتایج آزمون خیی دو قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد

۸/۵۳	خیی دو
۱	درجه آزادی
۰/۰۰۳	سطح معناداری

از نتایج جداول بالا مشخص می‌گردد چون خیی دو محاسبه شده (۸/۵۳) با درجه آزادی ۱ در سطح ۹۹ درصد سطح معنادار می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت سازمان مردم‌نهاد از بعد نیروی انسانی ظرفیت بالایی برای پیشگیری از فساد اداری در استان سیستان و بلوچستان دارند.

رتبه بندی قابلیت و ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد در امر پیشگیری از فساد

جدول ۲۹- نتایج آمار توصیفی رتبه بندی قابلیت و ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد در امر پیشگیری از فساد

رتبه	میانگین رتبه‌ای	
۱	۱/۴۵	مالی
۲	۱/۵۵	پشتیبانی
۳	۳	نیروی انسانی

جدول ۳۰- نتایج آزمون فریدمن

تعداد	۳۰
خی دو	۵۲/۶۰
درجه آزادی	۲
سطح معناداری	۰/۰۰۰

از نتایج آزمون بالا مشخص می شود که چون سطح معنی داری آزمون یعنی مقدار ($p=0/000$) از مقدار آلفای آزمون یعنی $0/05$ کوچک تر است در نتیجه می توان نتیجه گرفت که تفاوت معنی داری بین میانگین این ۳ بعد وجود دارد. بنابراین می توان نتیجه گرفت ظرفیت و قابلیت نیروی انسانی در رتبه اول، ظرفیت و قابلیت پشتیبانی در رتبه دوم و ظرفیت و قابلیت مالی در رتبه سوم می باشند.

رتبه بندی فعالیت های اصلی سازمان های مردم نهاد در امر پیشگیری از فساد چگونه است؟

جدول ۳۱- نتایج آمار توصیفی رتبه بندی فعالیت های اصلی سازمان های مردم نهاد در امر پیشگیری از فساد

رتبه	میانگین رتبه ای	
۱	۴/۸۲	ارایه آموزش های عمومی در گزارش دهی موارد فساد
۲	۴/۳۳	کسب و ارایه اخبار و اطلاعات مربوط به فساد در دستگاه های دولتی و غیر دولتی
۵	۳/۶۳	انجام برنامه های نظارت و بازرسی در امر مبارزه با فساد
۷	۳/۴۷	ارایه گزارش های اثر بخش در امر فساد اداری
۴	۴/۱۰	طرح شکایت در مراجع برای مبارزه با فساد
۳	۴/۱۳	پیگیری پیشنهاد های حاصل از گزارش های اثر بخش
۶	۳/۵۲	تحقیقات و پژوهش در حوزه فساد

جدول ۳۲- نتایج آزمون فریدمن

تعداد	۳۰
خی دو	۱۴/۶۲
درجه آزادی	۶
سطح معناداری	۰/۰۲۳

نتایج آزمون بالا مشخص می‌شود که چون سطح معنی داری آزمون یعنی مقدار ($P=0/000$) از مقدار آلفای آزمون یعنی $0/05$ کوچک‌تر است در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معنی داری بین میانگین این ۷ فعالیت وجود دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت آرایه آموزش‌های عمومی در گزارش دهی موارد فساد در رتبه اول، کسب و آرایه اخبار و اطلاعات مربوط به فساد در دستگاه‌های دولتی و غیر دولتی در رتبه دوم و پیگیری پیشنهادهای حاصل از گزارش‌های اثربخش در رتبه سوم می‌باشند.

جنبه‌های ضد فساد تا چه حد برای سازمان‌های مردم‌نهاد اهمیت دارد؟

جدول ۳۳- نتایج آمار توصیفی اهمیت جنبه‌های ضد فساد

	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار
کم	۱	۱۰
تاحدی	۱۳	۱۰
زیاد	۱۶	۱۰
کل	۳۰	

یافته‌های جدول بالا نشان می‌دهد که ۱ نفر گزینه خیلی کم، ۱۳ نفر گزینه تا حدی و ۱۶ نفر گزینه زیاد را در زمینه اهمیت جنبه‌های ضد فساد برای سازمان‌های مردم‌نهاد پاسخ داده‌اند.

جدول ۳۴- نتایج آزمون فریدمن

خی دو	۱۲/۶۰
درجه آزادی	۲
سطح معناداری	۰/۰۰۲

از نتایج جداول بالا مشخص می‌شود چون خی دو محاسبه شده (۷۵۳) با درجه آزادی ۱ در سطح ۹۹ درصد سطح معنادار می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت جنبه‌های ضد فساد برای سازمان‌های مردم‌نهاد تا حد خیلی زیادی اهمیت دارد.

نتیجه‌گیری:

نتایج حاصل از بررسی داده‌های گردآوری شده با استفاده از توزیع پرسشنامه بین دستگاه‌های اجرایی استان نشان داد که:

- سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری در دستگاه‌های اجرایی نقش زیادی دارند.
 - رتبه بندی دستگاه‌ها در امر پیشگیری از فساد نشان داد که دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه اول، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی در رتبه دوم، رسانه‌های عمومی در رتبه سوم و سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه چهارم می‌باشند.
 - قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در حد بالایی است.
 - قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در حد بالایی است.
 - قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در حد بالایی است.
 - قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت پیشگیری از فساد در حد متوسطی است.
 - رتبه بندی دستگاه‌ها در امر مقابله با فساد نشان داد که دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی در رتبه اول، دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه دوم، رسانه‌های عمومی در رتبه سوم و سازمان‌های مردم‌نهاد در رتبه چهارم هستند.
 - قابلیت‌های مدیریتی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در حد بالایی است.
 - قابلیت‌های نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در حد بالایی است.
 - قابلیت‌های مالی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در حد بالایی است.
 - قابلیت‌های پشتیبانی سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مقابله با فساد در حد زیادی است.
- نتایج حاصل از بررسی داده‌های گردآوری شده با استفاده از توزیع پرسشنامه بین سازمان‌های مردم‌نهاد استان سیستان و بلوچستان نشان داد:
- سازمان مردم‌نهاد از بعد منابع مالی ظرفیت کم و پایینی برای پیشگیری از فساد اداری دارند.
 - سازمان مردم‌نهاد از بعد پشتیبانی ظرفیت کم و پایینی برای پیشگیری از فساد اداری دارند.
 - سازمان مردم‌نهاد از بعد نیروی انسانی ظرفیت بالایی برای پیشگیری از فساد اداری دارند.
- در خصوص رتبه بندی می‌توان نتیجه گرفت ظرفیت و قابلیت نیروی انسانی در رتبه اول، ظرفیت و قابلیت پشتیبانی در رتبه دوم و ظرفیت و قابلیت مالی در رتبه سوم می‌باشند.
- رتبه بندی فعالیت‌های اصلی سازمان‌های مردم‌نهاد در امر پیشگیری از فساد نشان داد که آرایه آموزش‌های عمومی در گزارش دهی موارد فساد در رتبه اول، کسب و آرایه اخبار و اطلاعات مربوط به فساد در دستگاه‌های دولتی و غیر دولتی در رتبه دوم و پیگیری پیشنهادهای حاصل از

گزارش‌های اثربخش در رتبه سوم هستند و جنبه‌های ضد فساد برای سازمان‌های مردم‌نهاد تا حد خیلی زیادی اهمیت دارد.

از بررسی اطلاعات به دست آمده با استفاده از مصاحبه و توزیع پرسشنامه باز پاسخ در بین اتحادیه‌ها و اعضای هیأت علمی و متخصصین در این حوزه نتایج زیر به دست آمد:

الف: نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری در دستگاه‌های اجرایی استان در چه حدی است؟

آنچه که امروزه باعث پیشرفت فساد اداری و عدم رضایت ارباب رجوع می‌شود آن است که دستگاه‌های اجرایی استان سلیقه‌ای عمل می‌کنند و اطمینان از عدم نظارت مردم بر نهادهای استان دارند. اگر مردم به عنوان ناظر بر تمام سازمان‌های استان نظارت داشته و امکان اطلاعاتی مردم افزایش یافته و توسط دستگاه‌های نظارتی این اخبار و اطلاعات پیگیری شود و قابل اجرا برای نهادهای مردم‌گرا باشد، می‌توانیم اجرای صحیح عملیات دستگاه‌ها را شاهد باشیم. هر جا که رابطه دو طرفه بین مردم و حکومت وجود داشته باشد و مردم بتوانند از طریق نهادهای مردمی نظارت بر دستگاه‌های اجرایی داشته باشند و دستگاه‌های اجرایی هم موظف به پاسخ‌گویی باشند، قطعاً باعث کاهش فساد اداری خواهد شد. نظارت و کنترل می‌تواند یکی از وظایف اصلی این سازمان‌ها باشد که در جلوگیری و کاهش فساد نقش بسزایی دارد ولی باید در نظر داشت که:

الف: نظارت توسط این نهادها به وسیله کارشناسان متخصص و با تجربه و دارای صلاحیت که بر اساس ضوابط و معیارهای معین و تعریف شده و بانیت خیر تشکیل شود، صورت گیرد.

ب: در صورتی که اعضای مشارکت‌کننده افرادی متدین، با تقوی، بانیت خیرخواهانه و بانگیزه و عدم سودجویی نهاد مذکور را پایه‌گذاری نموده باشند بسیار کمک‌کننده و اثربخش خواهد بود.

ب: قابلیت‌های و ظرفیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد استان در پیشگیری از فساد اداری چیست؟

۱- توانایی ارائه خدمات با کیفیت بیش‌تر از طریق اصلاح فرآیندهای کاری

۲- کنترل صورت حساب‌های مالی از طریق ذی‌حسابان

۳- اجرای قوانین و دستورالعمل‌ها به صورت جدی و واقعی

۴- ارائه اطلاعات مناسب به مردم

۵- وجود افراد کارشناس و مجرب و با تقوی که معمولاً پست‌ها و کارهای اجرایی ندارند و یا

هضم و جذب در آن‌ها صورت نگرفته باشد و یا بازنشستگان همان دستگاه می‌توانند از ظرفیت‌های قابل استفاده باشند

ج: موانع و محدودیت‌های استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد استان در پیشگیری از فساد اداری در استان چه است؟

موانع و محدودیت‌ها شامل عدم وجود مدیران توانا و شایسته که به این امر واقف باشند که نظارت مستمر و دایم بر عملکرد آنان، منجر به تقویت خودشان و بهبود سیستم مربوطه می‌شود، عدم اراده قوی در دستگاه‌های دولتی مبنی بر کنترل‌پذیری و نظارت، پیچیدگی بوروکراسی اداری، عدم استفاده از گزارش‌های مردمی و اجرا نشدن این گزارش‌ها، آشنا نبودن عموم مردم به حقوق شهروندی، عدم توانایی‌های لازم اعتقادی، اخلاقی، علمی و کارشناسی سازمان‌های مردم‌نهاد، تخریب‌ها و فضا سازی‌های منفی، وابستگی‌های قومی، حزبی، رفاقتی و ... می‌باشد.

د: مزیت‌های استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد استان در پیشگیری از فساد اداری در استان چه می‌باشد؟

مزیت‌ها شامل بدون هزینه یا کم هزینه بودن، افتخاری و اعتقادی بودن، استقلال داشتن خارج از محدودیت‌ها و قید و بندهای اداری و سلسله مراتب مدیریتی، کارایی داشتن نظارت مردمی، با توجه به تعداد محدود نیرو و متخصص در حوزه نظارتی دستگاه ظرفیت مهمی برای سازمان‌های نظارتی است.

ه: پیش شرط‌های لازم برای استفاده از NGO در برنامه‌های پیشگیری از فساد چه می‌باشد؟

- شناسایی NGOها متناسب با مبحث فساد اداری
- شناسایی اهداف NGO و همسو نمودن با مباحث پیشگیری و مقابله با فساد
- تدوین قوانین مربوطه به طوری که سازمان‌های دولتی موظف به استفاده از ظرفیت‌های سازمان مردم‌نهاد نماید

- آیین نامه و ضوابط لازم و صلاحیت‌های مختلف و ضروری برای فرد و گروه

- اعتقاد به نظام - کشور - دین - احترام به مردم و نهادهای مردمی

- تقوی - خداترسی - انگیزه سالم و صحیح

- اعتقاد مدیران به استفاده از این گونه نهادها و تقویت آن‌ها

- عدم تخریب و سوء استفاده افراد گزارش دهنده از نهاد

- ذی نفع نبودن و انتقام‌گیری از سازمان‌ها در NGO نباشد

- سواد مدیریت در بحران

و: راهکارهای استفاده از سازمان‌های مردم‌نهاد در پیشگیری از فساد اداری چه می‌باشد؟

- تعیین اهداف و راهبردها و برنامه‌ها و روش‌ها و شیوه‌ها

- تعریف تشکیلات لازم و شرح وظایف

- ساختار آبخاری نهادهای مذکور یعنی وجود یک رابط سالم از سازمان بازرسی با یک رابط با تقوی در یک سازمان و مجموعه اجرایی و به همین ترتیب ارتباط آن فرد در مجموعه با تعدادی از افراد آن سازمان

- وجود سیستم‌های حمایت‌گرو نظارتی

- تسهیل در صدور مجوز تاسیس سازمان‌های مردم‌نهاد

- تعریف تخلفات و جرایم و مجازات‌های مربوطه

در مجموع می‌توان با توجه به آسیب‌های دستگاه‌ها و فراهم آمدن زمینه ایجاد فساد در دستگاه‌ها و بررسی اطلاعات به دست آمده با استفاده از مصاحبه و توزیع پرسشنامه در بین اتحادیه‌ها و اعضای هیأت علمی و متخصصین و از طرفی با توجه به نتایج به دست آمده از دستگاه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد، می‌توان چنین نتیجه گرفت که سازمان‌های مردم‌نهاد با همکاری دستگاه‌های نظارتی حاکمیتی در پیشگیری و مقابله با فساد در استان نقش بسیار موثرتری ایفا خواهند نمود که شاید بتوان از مهم‌ترین اقدام‌های سازمان‌های مردم‌نهاد در امر پیشگیری و مقابله با فساد موارد زیر را نام برد:

۱. کمک به آموزش عمومی

کمک به روند آموزش اعضای جامعه مدنی و بالا بردن سطح آگاهی آنان در زمینه شناخت فساد و نحوه پیشگیری از آن و در صورت وقوع فساد، چگونگی گزارش آن به مراجع ذی‌ربط در این امر تحقیق به عنوان اولین اقدام مهم و مؤثر نهادهای مدنی در امر پیشگیری از فساد است.

عدم آگاهی مردم نسبت به پیامدهای منفی فساد و نحوه وقوع و مبارزه با آن، مهم‌ترین علت اجتماعی گسترش فساد است که توجه به امر آموزش و اطلاع‌رسانی می‌تواند در رفع این مشکل راهگشا باشد. نهادهای مدنی به واسطه اینکه خارج از حوزه آموزش رسمی دولتی فعالیت می‌کنند و به شکل گسترده‌ای مورد اعتماد جامعه هستند می‌توانند با استفاده از ابتکارات و امکانات مردمی

خود در زمینه اطلاع رسانی و آگاه سازی جامعه در خصوص فساد و نحوه پیشگیری و مقابله با آن موفق باشند. نهادهای مدنی در این راه می توانند از طریق رسانه های جمعی و خصوصاً مطبوعات و برگزاری دوره های آموزشی مختلف و مقطعی برای قشرهای مختلف اجتماعی از قبیل بخش خصوصی، کارگزاران بخش عمومی، دانش آموزان، دانشجویان و اساتید دانشگاهی پیام های خود را ارسال کنند.

البته پیام های ارسالی باید آگاهانه انتخاب شود و یارعت حريم اشخاص بدون مصلحت اندیشی سیاسی و جانب دارانه در اختیار مردم قرار گیرند. آنچه که در این میان مهم است جذب و هدایت سرمایه های کوچک مردمی برای ایجاد سرمایه ای ملی و کلان در برخورد با معضل فساد است.

۲. برقراری فرهنگ قانون مداری و پرهیز از فساد

دومین اقدام نهادهای مدنی در این رابطه، جلب مشارکت های مردمی و سازمان دهی صحیح و منطقی آن برای برقراری فرهنگ قانون مداری، صداقت و درستکاری و پرهیز از فساد است. ارتکاب فساد در بعضی از مجموعه های فرهنگی فاقد قبح اجتماعی و نشانگر زیرکی و کیاست افراد است. در واقع تفکرات ریشه دار غلط و غیرمنطقی درباره فساد در بعضی از جوامع مهم ترین چالش فراروی برنامه های ضد فساد است. نهادهای مدنی می توانند به واسطه حضور در بطن جامعه و اطلاع از طرز فکر اعضای آن و همچنین برخورداری از سرمایه عمومی به خوبی در راستای حاکم کردن فرهنگ قانون مداری و پرهیز از فساد حرکت کنند و زمینه اصلاح باورهای نادرست جامعه در خصوص فساد را فراهم آورد.

۳. کمک به ساز و کار گزارش دهی

کمک به ساز و کار گزارش دهی از طریق اعلام موارد وقوع فساد به مراجع تحقیق و پیگیری آن و تشویق مردم به همکاری با این ساز و کار، اقدام مؤثر دیگری است که می تواند منتج از فعالیت نهادهای مدنی باشد. می توان ادعا کرد که همکاری اعضای جامعه مدنی بزرگ ترین عامل تعیین کننده در موفقیت یا عدم موفقیت ساز و کار گزارش دهی فساد به مراجع تحقیق است. نهادهای مدنی و اعضای فعال در آن می توانند به خوبی با اعلام موارد وقوع فساد به این ساز و کار کمک کنند و با پیگیری شکایت های رسیده باعث ایجاد تلاش و انگیزه بیش تر در مراجع تحقیق شوند

و مانع بی‌تفاوتی و اهمال کاری و یا عدم رسیدگی شوند. همچنین نهادهای مدنی می‌توانند با تشویق همه جانبه مردم به همکاری با مراجع تحقیق و متقاعد کردن آنان مبنی بر اینکه از رهگذر این همکاری هیچ خطری آن‌ها را تهدید نخواهد کرد سطح همکاری‌های مردمی را ارتقا دهند.

۴. پژوهش و بیان دیدگاه‌های اصلاحی

بررسی روند انجام کار در قسمت‌های مختلف بخش عمومی با هدف تشخیص نارسایی‌ها و عواملی که موجب بروز فساد هستند و پیرو آن انجام پژوهش به منظور توصیه اقدام‌های اصلاحی به متولیان بخش عمومی و بخش خصوصی چهارمین اقدام اثربخش نهادهای مدنی در این حوزه است. نهادهای مدنی می‌توانند با بررسی اولویت‌ها و انجام پژوهش‌های بنیادین در خصوص معضلات و مشکلاتی که جامعه با آن‌ها رو به رو است و عرضه نتایج تحقیقات خود به حاکمیت، بخش عمومی و خصوصی را در راستای اتخاذ برنامه‌های کلان مناسب یاری رسانند. در این حوزه نیز نتایج تحقیق و پژوهش نهادهای مدنی می‌تواند به ارتقای شفافیت در عملکرد دولت‌ها و بالا بردن توان پاسخ‌گویی آنان کمک کند، اهدافی که در صورت تحقق به کاهش وقوع فساد منجر می‌شود (دی‌هیم، ۱۳۸۸).

پیشنهادهای

- ۱- تهیه و تدوین شیوه‌نامه مناسب برای چگونگی فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد
- ۲- پیش‌بینی یک مرجع نظارتی برای کنترل عملیات این سازمان‌ها
- ۳- ایجاد سامانه الکترونیکی جهت شناسایی سازمان‌های مردم‌نهاد و تسهیل در برقراری ارتباط دقیق و سریع
- ۴- اطلاع‌رسانی برگزاری دوره‌های آموزشی عمومی توسط رسانه و مطبوعات به جهت فرهنگ‌سازی به مردم و مسوولین
- ۵- بهره‌گیری از تجارب کشورهای دیگر در زمینه جلب مشارکت عمومی برای مبارزه با فساد
- ۶- تقویت و افزایش کارایی بیش‌تر سازمان‌های مردم‌نهاد
- ۷- آسیب‌شناسی فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد از ابعاد مختلف (قانونی، اداری، مدیریتی، مالی و ...)

۸- ایجاد بسترها و امکانات لازم برای توسعه و تسهیل فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد

منابع:

- جلالی فراهانی، امیر حسین (۱۳۸۳). پیشگیری از جرایم رایانه‌ای، نشریه: حقوق « حقوقی دادگستری » تابستان - شماره ۴۷
- چاره، امین (۱۳۸۱). نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در ایجاد و حفظ سلامت نظام اداری کشور، مجموعه مقاله‌های همایش سلامت نظام اداری، تهران.
- دیپیم، علیرضا (۱۳۸۸). نقش و جایگاه سازمان‌های مردم‌نهاد در مبارزه با فساد، تهران، سازمان بازرسی کل کشور.
- رفیعی، فرشاد؛ صباغ گل، منصور و ابراهیمی، رعنا (۱۳۸۷). «نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در گسترش امنیت انسانی»، اولین همایش بین‌المللی امنیت انسانی در غرب آسیا، بیرجند، صص ۳۶۴-۳۴۵.
- عیسی زاده، سعید (۱۳۸۱). نقش نظارت‌های مردمی در بهبود حکمرانی تهران، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور.
- معاونت اجتماعی ناجا (۱۳۸۵). پلیس و پیشگیری اجتماعی از جرم (گاهنامه بررسی‌های اجتماعی) تهران: معاونت اجتماعی ناجا.

Icoer, J., et al. (1997) A survey of the Practice of Participatory Monitoring and Evaluation Methods in Bolivia. International Workshop on Participatory Monitoring and Evaluation. Cavite, Philippines, November 24-29.

Brown, D. (1993), «Information Systems for NGOs», Rural Extension Bulletin 1, April 21-26.

Crowley, M. & Persbo, A. (2006). The Role of Non-Governmental Organizations in The Monitoring and Verification Of international Arms Control and disarmament Agreements. IN: J. Borrie & V. Martin Randin (eds), Thinking Outside the Box in Multilateral Disarmament and Arms Control Negotiations, United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR).

Feuerstein, M (1986). Partners in Evaluation: Evaluating Development and Community Programmers with Participants, London: Macmillan

Education Ltd

Guijt, I. (1999) Participatory monitoring and evaluation for natural resource management and research. Socio-economic Methodologies for Natural Resources Research. Chatham, UK: Natural Resources Institute

Pieterse, J.N. (2001). Development theory: Deconstructions / reconstructions. London: Sage Publications.